

หรือองค์กร (Civic group or organization) ไม่ว่าจะ เป็นภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน หรือภาคสังคม (ประชาชน) ในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนกัน (Partnership) เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาหรือกระทำการบางอย่าง ให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ด้วยความรัก ความสมานฉันท์ ความเอื้ออาทรต่อกัน ภายใต้ระบบการจัดการ โดยมีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย (Civic network)³

ประเวศ วะสี กล่าวถึง

การนำ “ประชาสังคม” มาประยุกต์ใช้ในขอบเขตที่กว้างขวาง โดยหมายรวมถึง ทุกภาคส่วนของสังคม ไม่ว่าจะ เป็นภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน เข้ามาเป็นภาคีร่วมกันคิดร่วมกันทำ เพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาสังคมให้เข้มแข็ง กล่าวอย่างง่าย ๆ ประชาสังคมมีหลายระดับ ตั้งแต่ระดับชุมชน จังหวัด ไปจนถึงสังคมประเทศ สิ่งที่สำคัญที่เป็นแก่นหรือมาตรฐานวัดความเป็นประชาสังคมตามแนวคิดนี้ได้แก่ “ความเป็นชุมชน” (Community Building) หมายถึง การที่ประชาชนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีอุดมคติร่วมกัน หรือความเชื่อร่วมกันในบางเรื่อง มีการติดต่อสื่อสารกันหรือรวมกลุ่มกัน จะอยู่ห่างกันก็ได้แต่มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีเรื่องจิตใจเข้ามาด้วย เช่น มีความรัก มิตรภาพ มีการเรียนรู้ร่วมกันจากการกระทำและมีการจัดการในการปฏิบัติบางสิ่งบางอย่างจะเป็นเรื่องใดก็แล้วแต่

เมื่อมีความเป็นชุมชนเกิดขึ้นจะพบสิ่งเหล่านี้

1. เกิดความสุขของคนที่มาอยู่ร่วมกัน ความเอื้ออาทร การช่วยเหลือหรือสนับสนุนซึ่งกันและกัน ลดความเห็นแก่ตัว

2. มีประสิทธิภาพที่จะทำให้งานประสบความสำเร็จ เนื่องจากประชาสังคมต้องอาศัย “ปัญญา” ของทุกคนที่อยู่ในระบบ ยอมรับความสำคัญของคน ทั้งต้องเรียนรู้ร่วมกัน

3. มีการจัดการ เมื่อมีองค์กร มีคนรับผิดชอบก็ต้องมีการจัดการให้มีการเรียนรู้ร่วมกัน⁴

ประเวศ วะสี ยังได้กล่าวถึงหนังสือชื่อ *Civic Tradition on Urban Italy* เขียนโดย Robert Putnam ที่สรุปไว้ว่า หัวใจของการพัฒนาแบบยั่งยืนอยู่ที่ การจัดระเบียบชุมชน (Community Organization) ซึ่งการพัฒนาที่สำคัญต้องประกอบด้วย

1. การรวมตัวเป็นองค์กรชุมชน (Community Organization)

2. ต้องมีกระบวนการเรียนรู้ (Active Learning) ซึ่งไม่ใช่เป็นแบบการสอน (Teaching)

3. องค์ความรู้ (Knowledge)⁵

อเนก เหล่าธรรมทัศน์ กล่าวว่า

กระบวนการประชาสังคม คือเครือข่ายของ “กลุ่มองค์กร” ที่เชื่อมระหว่าง “รัฐ” กับ “ปัจเจกชน” ความต่างของความสัมพันธ์ของเครือข่ายประชาสังคมกับรัฐ และรัฐกับตัวปัจเจกก็คือ ประชาสังคมต้องไม่ยอมให้รัฐครอบงำบงการ แม้จะยอมรับความช่วยเหลือจากรัฐและทำงานร่วมกับรัฐได้ แต่ไม่เน้นความขัดแย้ง หากแต่เน้นความประสานร่วมมือแทน